Spis treści

I. Wprowadzenie 9
1. Tematyka badawcza 9
2. Ocena stanu badań i uzasadnienie wyboru tematyki badawczej 14
3. Sformułowanie problemu badawczego 22
4. Metody badawcze 27
5. Uzasadnienie konstrukcji pracy 31

II. Uwarunkowania konstruowania prawnego pojęcia „krajobrazu wiejskiego” . . . 37
1. Uwagi wstępne 37
2. Etymologia i semantyka krajobrazu 38
3. Zmiany konceptualizacji krajobrazu 44
4. Wieloznaczność krajobrazu w nauce i różnorodność podejść badawczych. 48
5. Wiejskość 55
6. Wnioski 67

III. Prawne pojęcie „krajobrazu”. 73
1. Uwagi wstępne 73
2. „Krajobraz” jako termin języka prawnego. 75
2.1. Występowanie terminu „krajobraz” w aktach prawnych 75
2.2. Definiowanie krajobrazu w prawie 83
3. Krajobraz a inne pokrewne przedmioty ochrony prawnej 93
3.1. Przestrzeń 93
3.2. Ład przestrzenny 103
3.3. Środowisko i przyroda 107
3.4. Dziedzictwo kultury (i pojęcia powiązane) 116
3.5. Ziemia (powierzchnia ziemi, grunty) 124
3.6. Własność (nieruchomości gruntowych) 135
4. Walory krajobrazowe jako kategoria prawna 144
5. Szczególne rodzaje krajobrazu w prawie 149
5.1. Krajobraz kulturowy 149
5.2. Krajobraz priorytetowy. 161

6. Klasyfikacja krajobrazów w rozporządzeniu w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych 164
7. Wnioski 168

IV. Prawne pojęcie „krajobrazu wiejskiego” 175
1. Uwagi wstępne 175
2. „Krajobraz wiejski” jako termin języka prawnego 177
3. „Obszary wiejskie” jako pojęcie prawne i jego znaczenie dla konstruowania pojęcia „krajobrazu wiejskiego” 180
3.1. Prawne pojęcie „obszarów wiejskich”. 180
3.2. Krajobraz wiejski a krajobraz na obszarach wiejskich 186
3.3. Krajobraz a obszar wiejski 187
4. Wyodrębnienie prawnego pojęcia „krajobraz wiejski”. 189
4.1. Krajobraz wiejski a krajobraz rolniczy 189
4.2. Krajobraz wiejski jako szczególny krajobraz kulturowy i wiejskie dziedzictwo kulturalne 193
4.3. Krajobraz wiejski jako krajobraz pracujący (*working landscape*) 200
4.4. Krajobraz wiejski, miejski i podmiejski: od dychotomii miejski – wiejski do kontinuum wiejsko-miejskiego 203
5. Wnioski 209

V. Uwarunkowania konstrukcji systemu prawnej ochrony krajobrazu wiejskiego . . 215
1. Uwagi wstępne 215
2. Koncepcje interdyscyplinarne 217
2.1. Krajobraz jako złożony system adaptacyjny w świetle teorii złożoności (*complexity theory*) 217
2.2. Krajobraz w kontekście ekonomicznej teorii dóbr. Krajobraz jako dobro wspólnie użytkowane (*the commons*) 226
2.3. Koncepcja pieczy środowiskowej/krajobrazowej (*environmental/landscape stewardship*) 231
2.4. Podejścia krajobrazowe (*landscape approaches*) 242
3. Koncepcje ochrony dóbr i wartości w prawie. 247
3.1. Pojęcie dóbr i wartości prawnie chronionych 247
3.1.1. Koncepcja dóbr/rzeczy publicznych 248
3.1.2. Aksjonormatywna ochrona dóbr prawnie chronionych. 251
3.2. Koncepcja ochrony w prawie ochrony środowiska. 257
3.3. Koncepcja ochrony w prawie ochrony dziedzictwa kultury 266
3.4. Koncepcja ochrony w prawie planowania i zagospodarowania przestrzennego 273
3.5. Koncepcja ochrony w prawie rolnym 280
4. Wnioski 284

VI. Konstrukcja systemu prawnej ochrony krajobrazu wiejskiego 291
1. Uwagi wstępne 291
2. System źródeł prawa dotyczących ochrony krajobrazu wiejskiego 292

3. Europejska Konwencja Krajobrazowa – wzorzec zintegrowanego i zrównoważonego podejścia do krajobrazu . . . 299
3.1. Znaczenie Europejskiej Konwencji Krajobrazowej – uzasadnienie przyjęcia wzorca . . . 299
3.2. Koncepcja regulacyjna EKK dotycząca ustanowienia i wdrożenia polityki w zakresie krajobrazu . . . 301
3.3. Fundamenty polityki krajobrazowej w EKK – identyfikacja i ocena krajobrazów 309
4. Fundamenty polityki krajobrazowej (identyfikacja i ocena) w polskim systemie prawnym – audyt krajobrazowy . . . 312
5. Szczególna ochrona krajobrazu wiejskiego . . . 318
5.1. Pojęcie i zakres szczególnej ochrony krajobrazu wiejskiego . . . 318
5.2. Szczególna ochrona krajobrazu wiejskiego poprzez formy ochrony przyrody 323
5.3. Szczególna ochrona krajobrazu wiejskiego jako zabytku . . . 330
5.4. Nakładanie się reżimów ochronnych krajobrazu wiejskiego (ochrona przyrody i ochrona zabytków) . . . 340
6. Podmiotowa ochrona krajobrazu wiejskiego . . . 347
6.1. Pojęcie i zakres podmiotowej ochrony krajobrazu wiejskiego . . . 347
6.2. Piecza krajobrazowa nad krajobrazem pracującym w ramach wspólnej polityki rolnej . . . 348
6.3. Ochrona krajobrazu wiejskiego w ramach praw podmiotowych . . . 355
6.4. Partycypacja publiczna w ochronie krajobrazu wiejskiego . . . 363
7. Systemowa ochrona krajobrazu wiejskiego . . . 373
7.1. Pojęcie i zakres systemowej ochrony krajobrazu wiejskiego . . . 373
7.2. Ochrona krajobrazu wiejskiego jako systemu w prawie ochrony przyrody . . 374
7.3. Ochrona krajobrazu wiejskiego w planowaniu przestrzennym, planowanie krajobrazu a planowanie przestrzenne . . . 380
7.4. Ochrona krajobrazu wiejskiego w ocenach oddziaływania na środowisko . . 387
8. Wnioski . . . 394

VII. Podsumowanie . . . 403
1. Polski model prawnej ochrony krajobrazu wiejskiego . . . 403
2. Ocena i uwagi *de lege ferenda* . . . 414

Bibliografia . . . 425

Wykaz aktów prawnych . . . 451

Wykaz orzecznictwa . . . 457

Wykaz skrótów . . . 459

Summary. Legal protection of the rural landscape . . . 463